

Департамент культури, національностей, релігій та
охорони об'єктів культурної спадщини
Одеської обласної державної адміністрації

Одеська обласна універсальна наукова бібліотека
ім. М. Грушевського

Науково-методичний відділ



КОРИСТЬ ГРОМАДІ НАРОДЖУЄТЬСЯ В БІБЛІОТЕЧНОМУ ПРОСТОРІ

досвід діяльності публічних бібліотек
Авангардівської та Доброславської селищних
територіальних громад Одеської області
задля наближення Перемоги

Одеса
2024

Починаючи з лютого 2022 року бібліотеки області, як й усі бібліотеки України, переорієнтували свою діяльність відповідно до потреб держави, громад та внутрішньо переміщених українців. Бібліотеки, демонструючи єдність з державою, підтримують військових та стають гуманітарними штабами, волонтерськими та консультаційними центрами.

Бібліотеки щоденно роблять свій внесок у перемогу – стають драйверами боротьби на інтелектуальному фронті, центрами інформаційної боротьби, проводять волонтерську, просвітницьку діяльність. Без зупину плетуть маскувальні сітки, роблять окопні свічки, шиють прапори, білизну, постіль. Збирають гуманітарну допомогу для постраждалих регіонів, кошти для ЗСУ, книги для колег з деокупованих областей. А ще проводять лекції, кінопокази, навчання, просують українську культуру та літературу, надають доступ до соціальних мереж.

Бібліотеки області долучились до **Всеукраїнського проєкту збору книжок «Вільні читають українською»¹**. У ці роки народились сотні ініціатив щодо збору українських сучасних книжок для деокупованих областей, де постраждали наші книжкові зібрання. Нас вражає ненависть рф до усього українського. Перше, що вони роблять – це знищують українські книжки. Таке варварство б'є у саме серце, але й мотивує працювати ще більше, щоб про українську культуру, книгу, українське слово чули в усьому світі.

У період великих випробувань книги залишаються вірними друзями порадниками, помічниками, й тому на часі бібліотекарі Одещини працюють як єдиний організм щодо реалізації **Стратегії розвитку читання на 2021-2025 роки «Читання як життєва стратегія»^{2,3}**,

Таким чином у період повномасштабного військового вторгнення росіян в Україну працюють мабуть усі бібліотеки. Але ми зупинились на

¹ **Всеукраїнський проєкт збору книжок «Вільні читають українською»** // Департамент освіти та науки Одес. міс. ради. Дата публ.: 29.03.2024. URL: <https://osvita-omr.gov.ua/vseukrainskyj-proiekt-zboru-knyzhok-vilni-chytaiut-ukrainskoiu/>. (дата звернення: 08.09.2024).

² **В Україні презентували Стратегію розвитку читання на 2023-2025 роки** // Читомо : Культура читання і мистецтво книговидання. Дата публ.: 26.03.2021. URL: <https://chytomo.com/v-ukraini-prezentuvaly-stratehiu-rozvytku-chytannia-na-2021-2025-roky/>. (дата звернення: 08.09.2024).

³ **Стратегія розвитку читання на 2023-2025 роки «Читання як життєва стратегія»:** [проєкт Стратегії]. Дата оприлюднення: 19.02.2021. URL: <http://surl.li/luml>. (дата звернення: 08.09.2024).

найбільш детальній розповіді про використання бібліотечних приміщень **Авангардівської** та **Доброславської** територіальних громад.

Населення **Авангардівської** громади – майже 20 тисяч мешканців – обслуговує **4** бібліотеки. Приміщення усіх бібліотек не потребує ремонту, забезпечено безперешкодний доступ до бібліотеки усіх мешканців, а також мало мобільних осіб, **2** бібліотеки – **Хлібодарська** та **Прилиманська** отримали нові приміщення у 2024 році.

Доброславська об'єднана територіальна громада налічує біля **16 тисяч** мешканців, яких обслуговують **6** бібліотек, в тому числі є бібліотека, що обслуговує дітей.

Чи не головне в нашій розповіді – це ствердження того, що фонди усіх бібліотек актуалізовані та є невіддільною частиною інформаційної стратегії та безпеки держави й звільнені від книг мовою агресора.

Приміщення усіх бібліотек громад стали і місцями укріття, і волонтерськими пунктами, стали місцями, де в умовах воєнного стану, надаються різноманітні бібліотечні послуги, де проводяться навчання з невідкладної медичної допомоги, де проводяться зустрічі з психологами – лікарями, адже бібліотеки працюють за реалізацією **Всеукраїнської програми ментального здоров'я «Ти як»⁴**. Бібліотеки стали центрами психологічної реабілітації для ВПО, для мешканців громад.

Бібліотеки є безбар'єрним простором для кожної людини, де мешканці і переселенці зустрічаються і розмовляють про великі та місцеві проблеми, де просто приємно зустрітись, адже **відомо**, що цей стан приміщення не лише суспільна норма, це не тільки комфорт для кожного, це і рівні можливості для кожного, для дитини та для мало мобільної особи, це цифрова безбар'єрність, це ввічливість та можливість отримати відповідь, мабуть, на любое запитання. Це – реалізація державної програми безбар'єрності, що виконується бібліотеками творчо та активно.

У кожному закладі розміщені оголошення про можливість для кожного мешканця звернутись з любим запитом до бібліотекаря, в кожній бібліотеці створені інформаційні зони «Корисна інформація в умовах воєнного стану», а саме: «Номери телефонів корисні для тимчасово-переміщених осіб», «Телефони волонтерських центрів та громадських

⁴ Всеукраїнська програма ментального здоров'я : [про програму] // **Ти як** : сайт. URL: <https://howareu.com/pro-prohamu>. (дата звернення: 09.09.2024).

організацій», «Центри надання адміністративних послуг», «Медичні та освітні послуги», «Керівництво територіальних громад».

В бібліотеках створені центри надання безоплатної правової допомоги. У кожному центрі щотижня, за розкладом та оголошенням, працюють активісти-правознавці. Питання різноманітні: мобілізація, гуманітарна допомога, соціальні виплати, компенсація виплат здавачам житла ВПО. Популяризуються періодичні видання, тексти державних законів та указів. Саме це і користь використання приміщення, і можливість популяризації правових видань, і підвищення бібліотечного авторитету.

В бібліотеках **Доброславської** громади діють Хаби цифрової освіти, бібліотекарі **Авангардівської** громади беруть участь у діяльності хабів, які створені у будинках культури. Системне проведення цих занять – це новий рівень участі бібліотек у житті громад, новий погляд на використання приміщень, новий погляд на взаємодію закладів культури. Адже використання **додатку «Держава у смартфоні»⁵** – це свідчення того, що онлайн послуги – це комфорт, зручність та економія часу. Бібліотекарі постійно підвищують кваліфікацію. Як працівники інформаційних центрів бібліотекарі громад нещодавно взяли участь в онлайн заняттях, що проводила Одеська обласна універсальна наукова бібліотека імені М. С. Грушевського за сприянням Української бібліотечної асоціації.

Бібліотеки, досвід яких ми вивчили, головними своїми завданнями вважають активну участь в реалізації державних та обласних програм щодо вивчення й використання в житті та роботі української мови як державної, та Стратегії розвитку читання – прищеплення уваги до читання, до книги.

Сучасне використання приміщень бібліотек – це і аматорські клуби, і майстер-класи, і організація зустрічей активних літніх мешканців.

Назвемо декілька заходів, які стверджують використання бібліотечних просторів на користь мешканців та підвищують авторитет бібліотеки громади.

Так, в **Новодолинській бібліотеці Авангардівської** громади діє український мовно-літературний гурток «Калина».

⁵ Держава у смартфоні: Дією користується понад 20 мільйонів українців : [про додаток «Дія»] / М-во цифр. трансформації України // **Уряд. портал** : єдиний веб-портал органів викон. влади України. Дата публ.: 25.01.2024. URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/derzhava-u-smartfoni-dieiu-korystuietsia-ponad-20-milioniv-ukraintiv>. (дата звернення: 10.09.2024).

В **Прилиманській** бібліотеці цієї ж громади систематично проходять майстер-класи «Нитками вишита любов» (вишивка), «Миру і злагоди в вашій хаті» (по виготовленню ляльок мотанок). **Прилиманська** бібліотека використовує достатньо новий підхід до підвищення свого авторитету – створення відеороликів про своє село, про відомих людей – його мешканців. Було створено цікавий відеоролик до Дня села «Прилиманське – це мій єдиний рідний край». Цей досвід продовжено створенням відеоролику, присвяченого працівникам будинку культури й учасникам самодіяльних колективів, відеоролик-інтерв'ю «Маленьке інтерв'ю з великими людьми» з заслуженим тренером України Аміраном Цискарадзе та директором Авангардівської КДЮСШ Сергієм Поповичем.

Головним напрямком діяльності бібліотек **Авангардівської** громади є популяризація яскравих нових книг, отриманих від Українського інституту книги, та як подарунки від авторів. Підтвердженням популярності дійсно нових українських книг стала зустріч-презентація книг Олександра Красовицького «Вчора. Сьогодні. Завтра» (комплект з 3-х книг), «Королівський Гамбіт».

Системно та достатньо ефективно використовує **Авангардівська** бібліотека й нові форми бібліотечно-читацького спілкування. Прикладом можна вважати: фотоквест до Дня Соборності «Наша єдність – наша зброя»; «Свято читання» – до Всесвітнього дня читання вголос; бібліотечні екскурсії «Моя професія бібліотекар». Бібліотека активно і творчо співпрацює з професіоналами будинку культури. Таким чином успішно були проведені заходи та спільні постановки з театральною студією ЦКП. Успіх мають бібліотечні вечірки: морська, піратська, в стилі «Хорор по-українські».

У бібліотеках **Доброславської** громади цікаво і яскраво обслуговують користувачів різного віку. Системно й постійно тут проходять зустрічі, презентації книг та виставок, вечори за темами, що визначені у Постанові Верховної Ради України «**Про відзначення пам'ятних дат і ювілеїв у 2024-2025 роках**»⁶. Бібліотеки громади, наприклад, у вересні цього року запланували провести і День підприємця, і Міжнародний день чистого повітря, і День ментального здоров'я, і День безпеки інформаційного обслуговування.

⁶ **Про відзначення пам'ятних дат і ювілеїв у 2024-2025 роках** : [Постанова Верховної Ради України № 3536-ІХ від 21.12.2023 р.] // Верховна рада України. Законодавство України. Дата оприлюднення: 21.12.2023. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3536-20#Text>. (дата звернення: 10.09.2024).

У **Доброславській** публічній бібліотеці діє популярний серед усіх категорій мешканців медіа-центр. Щодо системності використання бібліотечного простору Доброславівської публічної бібліотеки свідчить висока відвідуваність заходів й постійність спілкування бібліотеки та населення, особливо з питань якості бібліотечного обслуговування. Наприклад, до Всесвітнього дня читання вголос були запрошені усі бажаючі прочитати улюблені твори (на вечорі таких бажаючих було 24 особи); до дня народження Лесі Українки провели літературну годину «Поетеса модерної доби», перегляд документального фільму та вікторину-пошук «Чи знайомі ви з творчістю Лесі Українки?», прозвучали твори геніальної поетеси у виконанні учнів Доброславського ліцею. Бібліотека взяла участь у Всеукраїнській інформаційно-просвітницькій тематичній акції «Національний тиждень читання. Тиждень поезії». Поетична година поєднала в собі книжкову виставку, перегляд фільму «Ліна Костенко – наша сучасниця», декламування її віршів та поезію молодих, талановитих сучасних поетів. Позитивні відгуки користувачів – свідчення популярності закладу серед населення. Приміщення бібліотеки систематично використовується для проведення зустрічей з ВПО, молоддю громади, запрошуються всі бажаючі жителі громади для отримання допомоги психолога та оформлення відповідних документів юристами, видача продуктивних наборів.

Ониськівська сільська бібліотека **Доброславської** громади постійно проводить незвичні заходи з популяризації книг. Особливо популярні так звані «години» – це і розповідь про книги, і виставка, і участь самодіяльного колективу, і відео. Так, з успіхом пройшли Година пам'яті до Дня Героїв Небесної сотні «Небесна сотня – історія безстрашних», Інформаційне-дос'є до дня Чорнобильської трагедії «Лиш пам'ять, лиш розум усе пам'ятає».

В **Троянівській** бібліотеці-філії проводиться дуже велика кількість різноманітних заходів. Великі масові заходи бібліотека проводить в приміщенні Троянівського будинку культури, оскільки в приміщенні бібліотеки-філії недостатньо місця. Такі заходи були присвячені і значним ювілеям, і датам, визначеним у Постанові Верховної Ради. Так, 210 річниця з дня народження Тараса Григоровича Шевченка була відмічена великим поетичним святом у Будинку культури «Єднаєм душі словом Кобзаря», До дня Чорнобильської трагедії у холі будинку культури була оформлена виставка-інсталяція на тему «Чорнобиль в серці України, а тінь його по всій землі», до Дня Матері відбулось за участі дитячих колективів затишне читання «Зазерніть в матусині очі» та малювання маминого портрету.

Підтвердженням використання бібліотечних приміщень, як місць розповіді про те, що хвилює кожну людину, місць єднання у важкі воєнні часи, є і розповідь про заходи **Шомполівської** бібліотеки-філії **Доброславської** селищної ради. В цьому році бібліотека провела такі зустрічі-розповіді з обов'язковою розповіддю про відповідні, сучасні книги:

- До Дня Державного прапора та Дня Незалежності України урочистий захід «Україна Є! Україна Буде!»;
- Годину-реквієм «Пам'ятай про Оленівку» до Дня Оленівської трагедії;
- Літературну тематичну годину «Українська Державність – мій Символ, моя Віра, мій Вибір» (до Дня Української Державності);
- Годину пам'яті «У нашій пам'яті вони назавжди залишились» до Дня пам'яті та перемоги над нацизмом у Другій світовій війні;
- Патріотичну годину «Бережіть себе, сини і доньки України» до Дня прикордонника України;
- Спортивну вікторину та перегляд презентації «Здоров'я – найбільше багатство» до Всесвітнього Дня здоров'я;
- Тиждень поезії «Дім» з гаслом «Ріки незмінно течуть додому». Головною подією тижня стало поетичне зібрання поетів села;
- Патріотичний майстер-клас «Горнись до тебе, Україно!» до Дня Єднання України;
- Годину пам'яті «Вони померли, щоб Україна жила» до Дня пам'яті героїв Крут.

Бібліотечним трендом бібліотек і **Авангардівської** і **Доброславської** територіальних громад стали заходи поза бібліотечними та клубними приміщеннями. Це літературні десанти, «книжки на галявині», «книжкові флешмоби», бібліотечні нон-стопи. Окрім бібліотекарів заходи здійснюються за підтримкою партнерів, працівників клубних закладів, вчителів, самодіяльних колективів,

Бібліотеки, про які ми дещо розповіли, використовуючи нові форми популяризації книги і читання стають більш помітними, адже популярність закладу багато чого розв'язує у вирішенні бібліотечних проблем. І це провідна норма для бібліотечної, успішної діяльності, спрямованої на постійне доведення значущої ролі бібліотеки у суспільному житті, яскравий, новий погляд на використання бібліотечного приміщення в сучасних реаліях.

КОРИСТЬ ГРОМАДІ НАРОДЖУЄТЬСЯ В БІБЛІОТЕЧНОМУ ПРОСТОРІ [Текст] : досвід діяльності публічних бібліотек Авангардів та Доброслав. селищ. територ. громад Одес. обл. задля наближення Перемоги / Департамент культури, національностей, релігій та охорони об'єктів культурної спадщини Одес. облдержадмін., Одес. обл. універс. наук. б-ка ім. М. С. Грушевського ; [підгот. Ю. С. Амелюченко ; комп'ют. набір Ю. С. Амелюченко ; заг. редагування О. М. Ласкевич ; відп. за вип. О. А. Булгакова]. – Одеса, 2024. – 8 с. – 15x21,5. – 40 прим.: б. ц.

Ксерокс ОУНБ
Зам. № 33 від 28.10.2024 р.
Тираж 40 прим.